તત્ત્વાર્થાધિગમસૂત્ર
તત્ત્વાર્થઆદ્યકારિકા

સમ્યગ્દર્શન શુદ્ધં, યો જ્ઞાનં વિરતિમેવ ચાપ્નોતિ;
દુઃખ નિમિત્તમપીદં, તેન સુલબ્ધં ભવતિ જન્મ. ૧
જન્મનિ કર્મ ક્લેશૈરનુબદ્ધેઽસ્મિંસ્તથા પ્રયતિતવ્યમ્;
કર્મક્લેશાભાવો, યથા ભવત્યેષ પરમાર્થઃ. ૨
પરમાર્થાલાભે વા, દોષેષ્વારમ્ભકસ્વભાવેષુ;
કુશલાનુબન્ધમેવ, સ્યાદનવદ્યં યથા કર્મ. ૩
કર્માહિતમિહ ચામુત્ર, ચાધમતમો નરઃ સમારભતે;
ઇહ ફલમેવ ત્વધમો, વિમધ્યમસ્તૂભયફલાર્થમ્. ૪
પરલોકહિતાયૈવ, પ્રવર્તતે મધ્યમઃ ક્રિયાસુ સદા;
મોક્ષાયૈવ તુ ઘટતે, વિશિષ્ટમતિરુત્તમઃ પુરુષઃ. ૫
યસ્તુ કૃતાર્થોઽપ્યુત્તમમવાપ્ય ધર્મં પરેભ્ય ઉપદિશતિ;
નિત્યંસ ઉત્તમેભ્યોઽપ્યુત્તમ ઇતિ પૂજ્યતમ એવ. ૬
તસ્માદર્હતિ પૂજામર્હન્નેવોત્તમોત્તમો લોકે;
દેવર્ષિનરેન્દ્રેભ્યઃ, પૂજ્યેભ્યોઽપ્યન્યસત્ત્વાનામ્. ૭
અભ્યર્ચનાદર્હતાં, મનઃ પ્રસાદસ્તતઃ સમાધિશ્ચ;
તસ્માદપિ નિઃશ્રેયસમતોહિતત્પૂજનં ન્યાય્યમ્. ૮
તીર્થપ્રવર્તનફલં યત્પ્રોક્તં કર્મ તીર્થકરનામ;
તસ્યોદયાત્કૃતાર્થોપ્યર્હંસ્તીર્થં પ્રવર્તયતિ. ૯
તત્સ્વાભાવ્યાદેવ, પ્રકાશયતિ ભાસ્કરો યથાલોકમ્;
તીર્થપ્રવર્તનાય પ્રવર્તતે તીર્થકર એવમ્. ૧૦
યઃ શુભકર્માસેવનભાવિતભાવો ભવેષ્વનેકેષુ;
જજ્ઞે જ્ઞાતેક્ષ્વાકુષુ સિદ્ધાર્થનરેન્દ્રકુલદીપઃ. ૧૧
જ્ઞાનૈઃ પૂર્વાધિગતૈર પ્રતિપતિતૈર્મતિ શ્રુતાવધિભિઃ;
ત્રિભિરપિ શુદ્ધૈર્યુક્તઃ, શૈત્યદ્યુતિકાન્તિભિરિવેન્દુઃ. ૧૨
શુભસારસત્ત્વસંહનનવીર્યમાહાત્મ્યરૂપગુણયુક્તઃ;
જગતિ મહાવીર ઇતિ ત્રિદશૈર્ગુણતઃ કૃતાભિખ્યઃ. ૧૩
સ્વયમેવ બુદ્ધતત્ત્વઃ, સત્ત્વહિતાભ્યુદ્યતાચલિતસત્ત્વઃ;
અભિનન્દિતશુભસત્ત્વઃ, સેન્દ્રૈર્લોકાન્તિકૈર્દેવૈઃ. ૧૪
જન્મજરામરણાર્તં, જગદશરણ મભિસમીક્ષ્ય નિઃસારમ્;
સ્ફીતમપહાયરાજ્યં, શમાય ધીમાન્ પ્રવવ્રાજ. ૧૫
પ્રતિપદ્યાશુભશમનં, નિઃશ્રેયસસાધકં શ્રમણલિઙ્ગમ્,
કૃતસામાયિકકર્મા, વ્રતાનિ વિધિવત્સમારોપ્ય.૧૬
સમ્યક્ત્વજ્ઞાનચારિત્ર સંવર તપઃ સમાધિબલયુક્તઃ;
મોહાદીનિ નિહત્યાશુભાનિ ચત્વારિકર્માણિ. ૧૭
કેવલમધિગમ્ય વિભુઃ, સ્વયમેવ જ્ઞાનદર્શનમનન્તમ્,
લોકહિતાય કૃતાર્થોઽપિ, દેશયામાસ તીર્થમિદમ્. ૧૮
દ્વિવિધમનેકદ્વાદશવિધં મહાવિષયમમિતગમયુક્તમ્;
સંસારાર્ણવપારગમનાય દુઃખક્ષયાયાલમ્. ૧૯
ગ્રન્થાર્થવચનપટુભિઃ પ્રયત્નવદ્ભિરપિ વાદિભિર્નિપુણૈઃ;
અનભિભવનીય મન્યૈર્ભાસ્કર ઇવ સર્વતેજોભિઃ. ૨૦
કૃત્વાત્રિકરણશુદ્ધં, તસ્મૈ પરમર્ષયે નમસ્કારમ્;

jainuniversity.org
सर्व ज्ञानाय भवतु

પૂજ્યતમાય ભગવતે, વીરાય વિલીનમોહાય. ૨૧
તત્ત્વાર્થાધિગમાખ્યં, બહ્વર્થં સંગ્રહં લઘુગ્રન્થમ્;
વક્ષ્યામિ શિષ્યહિતમિમમર્હદ્વચનૈકદેશસ્ય,. ૨૨
મહતોઽતિમહાવિષયસ્ય, દુર્ગમગ્રન્થભાષ્યપારસ્ય;
કઃશક્તઃ પ્રત્યાસં જિનવચનમહોદધેઃ કર્તુમ્. ૨૩
શિરસાગિરિંબિભિત્સે દુચ્ચિક્ષિપ્સેચ્ચ સ ક્ષિતિં દોર્ભ્યામ્;
પ્રતિતીર્ષેચ્ચ સમુદ્રં, ભિત્સેચ્ચ પુનઃ કુશાગ્રેણ. ૨૪
વ્યોમ્નીન્દું ચિક્રમિષેન્મેરુગિરિં પાણિનાં ચિકમ્પયિષેત્,
ગત્યાનિલં જિગીષેચ્ચરમસમુદ્રં પિપાસેચ્ચ. ૨૫
ખદ્યોતકપ્રભાભિઃ સોઽભિબુભૂષેચ્ચ ભાસ્કરં મોહાત્,
યોઽતિમહાગ્રન્થાર્થં, જિનવચનં સંજિઘૃક્ષેત. ૨૬
એકમપિ તુ જિનવચનાદ્યસ્માન્નિર્વાહકં પદં ભવતિ;
શ્રૂયન્તે ચાનન્તાઃ સામાયિકમાત્રપદસિદ્ધાઃ. ૨૭
તસ્માત્તત્ પ્રામાણ્યાત્, સમાસતો વ્યાસતશ્ચ જિનવચનમ્;
શ્રેય ઇતિ નિર્વિચારં ગ્રાહ્યંધાર્યં ચ વાચ્યં ચ. ૨૮
ન ભવતિધર્મઃ શ્રોતુઃ, સર્વસ્યૈકાન્તતો હિતશ્રવણાત્;
બ્રુવતોઽનુગ્રહબુધ્યા, વક્તુસ્ત્વેકાન્તતો ભવતિ. ૨૯
શ્રમમવિચિન્ત્યાત્મગતં તસ્માચ્છ્રેયઃ સદોપદેષ્ટવ્યમ્;
આત્માનં ચ પરં ચ હિ હિતોપદેષ્ટાનુગૃહ્ણાતિ. ૩૦
નર્તેચ મોક્ષમાર્ગાદ્ધિતોપદેશોઽસ્તિ જગતિ કૃત્સ્નેઽસ્મિન્;
તસ્માત્પરમિદમેવેતિ મોક્ષમાર્ગં પ્રવક્ષ્યામિ.

પ્રથમોઽધ્યાયઃ

(૧) સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાનચારિત્રાણિ મોક્ષમાર્ગઃ
(૨) તત્ત્વાર્થશ્રદ્ધાનં સમ્યગ્દર્શનમ્
(૩) તન્નિસર્ગાદધિગમાદ્વા
(૪) જીવાજીવાસ્રવબન્ધસંવરનિર્જરામોક્ષાસ્તત્ત્વમ્
(૫) નામસ્થાપનાદ્રવ્યભાવતસ્તન્ન્યાસઃ
(૬) પ્રમાણનયૈરધિગમઃ
(૭) નિર્દેશસ્વામિત્વસાધનાધિકરણસ્થિતિવિધાનતઃ
(૮) સત્સઙ્ખ્યાક્ષેત્રસ્પર્શનકાલાન્તરભાવાલ્પબહુત્વૈશ્ચ
(૯) મતિશ્રુતાવધિમનઃપર્યાયકેવલાનિ જ્ઞાનમ્
(૧૦) તત્પ્રમાણે
(૧૧) આદ્યે પરોક્ષમ્
(૧૨) પ્રત્યક્ષમન્યત્
(૧૩) મતિઃ સ્મૃતિઃ સંજ્ઞા ચિન્તાઽઽભિનિબોધ ઇત્યનર્થાન્તરમ્
(૧૪) તદિન્દ્રિયાનિન્દ્રિયનિમિત્તમ્
(૧૫) અવગ્રહેહાપાયધારણાઃ
(૧૬) બહુબહુવિધક્ષિપ્રાનિશ્રિતાસંદિગ્ધધ્રુવાણાં સેતરાણામ્
(૧૭) અર્થસ્ય
(૧૮) વ્યંજનસ્યાવગ્રહઃ
(૧૯) ન ચક્ષુરનિન્દ્રિયાભ્યામ્
(૨૦) શ્રુતં મતિપૂર્વં, દ્વયનેકદ્વાદશભેદમ્
(૨૧) દ્વિવિધોઽવધિઃ

jainuniversity.org
सर्व ज्ञानाय भवतु

(૨૨) ભવપ્રત્યયો નારકદેવાનામ્
(૨૩) યથોક્તનિમિત્તઃ ષડ્વિકલ્પઃ શેષાણામ્
(૨૪) ઋજુવિપુલમતી મનઃપર્યાયઃ
(૨૫) વિશુદ્ધ્યપ્રતિપાતાભ્યાં તદ્વિશેષઃ
(૨૬) વિશુદ્ધિક્ષેત્રસ્વામિવિષયેભ્યોઽવધિમનઃ પર્યાયયોઃ
(૨૭) મતિશ્રુતયોર્નિબન્ધઃ સર્વ દ્રવ્યેષ્વસર્વપર્યાયેષુ
(૨૮) રૂપિષ્વવધેઃ
(૨૯) તદનન્તભાગે મનઃપર્યાયસ્ય
(૩૦) સર્વદ્રવ્યપર્યાયેષુ કેવલસ્ય
(૩૧) એકાદીનિ ભાજ્યાનિયુગપદેકસ્મિન્નાચતુર્ભ્યઃ
(૩૨) મતિશ્રુતાવધયો વિપર્યયશ્ચ
(૩૩) સદસતોરવિશેષાદ્યદૃચ્છોપલબ્ધેરૂન્મત્તવત્
(૩૪) નૈગમસઙ્ગ્રહવ્યવહારર્જુસૂત્રશબ્દા નયાઃ
(૩૫) આદ્યશબ્દૌદ્વિત્રિભેદૌ

દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ

(૧) ઔપશમિકક્ષાયિકૌ ભાવૌ મિશ્રશ્ચ જીવસ્ય સ્વતત્ત્વમૌદાયિકપારિણામિકૌ ચ
(૨) દ્વિનવાષ્ટાદશૈકવિંશતિત્રિભેદા યથાક્રમમ્
(૩) સમ્યક્ત્વચારિત્રે
(૪) જ્ઞાનદર્શનદાનલાભભોગોપભોગવીર્યાણિ ચ
(૫) જ્ઞાનાજ્ઞાનદર્શનદાનાદિલબ્ધયશ્ચતુસ્ત્રિત્રિપંચભેદાઃ-સમ્યક્ત્વચારિત્રસંયમાસંયમાશ્ચ
(૬) ગતિકષાયલિંગમિથ્યાદર્શનાજ્ઞાનાસંયતાસિદ્ધત્વ-લેશ્યાશ્ચતુશ્ચતુસ્ત્ર્યેકૈકૈકષડ્ભેદાઃ
(૭) જીવભવ્યાભવ્યત્વાદીનિ ચ
(૮) ઉપયોગો લક્ષણમ્
(૯) સ દ્વિવિધોઽષ્ટચતુર્ભેદઃ
(૧૦) સંસારિણો મુક્તાશ્ચ
(૧૧) સમનસ્કામનસ્કાઃ
(૧૨) સંસારિણસ્ત્રસ્થાવરાઃ
(૧૩) પૃથિવ્યબ્વનસ્પતયઃ સ્થાવરાઃ
(૧૪) તેજોવાયૂ દ્વીન્દ્રિયાદયશ્ચ ત્રસાઃ
(૧૫) પંચેન્દ્રિયાણિ
(૧૬) દ્વિવિધાનિ
(૧૭) નિર્વૃત્યુપકરણે દ્રવ્યેન્દ્રિયમ્
(૧૮) લબ્ધ્યુપયોગૌ ભાવેન્દ્રિયમ્
(૧૯) ઉપયોગઃ સ્પર્શાદિષુ
(૨૦) સ્પર્શનરસનઘ્રાણચક્ષુઃ શ્રોત્રાણિ
(૨૧) સ્પર્શરસગન્ધવર્ણશબ્દાસ્તેષામર્થાઃ
(૨૨) શ્રુતમનિન્દ્રિયસ્ય
(૨૩) વાય્વન્તાનામેકમ્
(૨૪) કૃમિપિપીલિકાભ્રમરમનુષ્યાદીનામેકૈકવૃદ્ધાનિ
(૨૫) સંજ્ઞિનઃ સમનસ્કાઃ
(૨૬) વિગ્રહગતૌ કર્મયોગઃ
(૨૭) અનુશ્રેણિ ગતિઃ
(૨૮) અવિગ્રહા જીવસ્ય

jainuniversity.org
सर्व ज्ञानाय भवतु

(૨૯) વિગ્રહવતી ચ સંસારિણઃ પ્રાક્ ચતુર્ભ્યઃ
(૩૦) એકસમયોઽવિગ્રહઃ
(૩૧) એકં દ્વૌ વાઽનાહારકઃ
(૩૨) સમ્મૂર્ચ્છન ગર્ભોપપાતા જન્મ
(૩૩) સચિત્તશીતસંવૃત્તાઃ સેતરા મિશ્રાશ્ચૈકશસ્તદ્યોનયઃ
(૩૪) જરાય્વણ્ડપોતજાનાં ગર્ભઃ
(૩૫) નારકદેવાનામુપપાતઃ
(૩૬) શેષાણાં સમ્મૂર્ચ્છનમ્
(૩૭) ઔદારિકવૈક્રિયાહારકતૈજસ કાર્મણાનિ શરીરાણિ
(૩૮) પરં પરં સૂક્ષ્મમ્
(૩૯) પ્રદેશતોઽસઙ્ખ્યેયગુણં પ્રાક્ તૈજસાત્
(૪૦) અનન્તગુણે પરે
(૪૧) અપ્રતિઘાતે
(૪૨) અનાદિસમ્બન્ધે ચ
(૪૩) સર્વસ્ય
(૪૪) તદાદીનિ ભાજ્યાનિ યુગપદેકસ્યાઽઽચતુર્ભ્યઃ
(૪૫) નિરુપભોગમન્ત્યમ્
(૪૬) ગર્ભસમ્મૂર્ચ્છનજમાદ્યમ્
(૪૭) વૈક્રિયમૌપપાતિકમ્
(૪૮) લબ્ધિપ્રત્યયં ચ
(૪૯) શુભં વિશુદ્ધમવ્યાઘાતિ ચાહારકં ચતુર્દશપૂર્વધરસ્યૈવ
(૫૦) નારકસમ્મૂર્છિનો નપુંસકાનિ
(૫૧) ન દેવાઃ
(૫૨) ઔપપાતિકચરમદેહોત્તમપુરુષાઽસઙ્ખ્યેયવર્ષાયુ-ષોઽનપવર્ત્યાયુષઃ

તૃતીયોઽધ્યાયઃ

(૧) રત્નશર્કરાવાલુકાપંકધૂમતમોમહાતમઃપ્રભા ભૂમયો ઘનામ્બુવાતાકાશપ્રતિષ્ઠાઃસપ્તાધોઽધઃપૃથુતરાઃ
(૨) તાસુ નરકાઃ
(૩) નિત્યાશુભતરલેશ્યાપરિણામદેહવેદનાવિક્રિયાઃ
(૪) પરસ્પરોદીરિતદુઃખાઃ
(૫) સંક્લિષ્ટાસુરોદીરિતદુઃખાશ્ચ પ્રાક્ચતુર્થ્યાઃ
(૬) તેષ્વેકત્રિસપ્ત-દશ-સપ્તદશદ્વાવિંશતિત્રયસ્ત્રિંશત્સાગરોપમાઃ સત્ત્વાનાં પરાસ્થિતિઃ
(૭) જમ્બૂદ્વીપલવણાદયઃ શુભનામાનો દ્વીપસમુદ્રાઃ
(૮) દ્વિર્દ્વિર્વિષ્કમ્ભાઃ પૂર્વપૂર્વપરિક્ષેપિણો વલયાકૃતયઃ
(૯) તન્મધ્યે મેરુનાભિર્વૃત્તો યોજનશતસહસ્રવિષ્કમ્ભો જમ્બૂદ્વીપઃ
(૧૦) તત્ર ભરતહૈમવતહરિવિદેહરમ્યકહરણ્યવતૈરાવત-વર્ષાઃ ક્ષેત્રાણિ
(૧૧) તદ્વિભાજિનઃ પૂર્વાપરાયતાહિમવન્મહાહિમવન્નિષધ-નીલરુક્મિશિખરિણો વર્ષધરપર્વતાઃ
(૧૨) દ્વિર્ધાતકીખણ્ડે
(૧૩) પુષ્કરાર્ધે ચ
(૧૪) પ્રાગ્માનુષોત્તરાન્મનુષ્યાઃ
(૧૫) આર્યા મ્લિશશ્ચ
(૧૬) ભરતૈરાવતવિદેહાઃ કર્મભૂમયોઽન્યત્ર દેવકુરૂત્તરકુરુભ્યઃ

jainuniversity.org
સર્વ જ્ઞાનાય ભવતુ

(૧૭) નૃસ્થિતી પરાપરે ત્રિપલ્યોપમાન્તર્મુહૂર્તે
(૧૮) તિર્યગ્યોનીનાં ચ

ચતુર્થોડધ્યાયઃ

(૧) દેવાશ્ચતુર્નિકાયાઃ
(૨) તૃતીયઃ પીતલેશ્યઃ
(૩) દશાષ્ટપંચદ્વાદશવિકલ્પાઃ કલ્પોપપન્નપર્યન્તાઃ
(૪) ઇન્દ્રસામાનિક-ત્રાયસ્ત્રિંશપારિષદ્યાત્મરક્ષલોકપાલાનીક-પ્રકીર્ણકાભિયોગ્યકિલ્બિષિકાશ્ચૈકશઃ
(૫) ત્રાયસ્ત્રિંશલોકપાલવર્જ્યા વ્યન્તરજ્યોતિષ્કાઃ
(૬) પૂર્વયોર્દ્વીન્દ્રાઃ
(૭) પીતાન્તલેશ્યાઃ
(૮) કાયપ્રવીચારા આઐશાનાત્
(૯) શેષાઃ સ્પર્શરૂપશબ્દમનઃ પ્રવીચારા દ્વયોર્દ્વયોઃ
(૧૦) પરેડપ્રવીચારાઃ
(૧૧) ભવનવાસિનોડસુરનાગવિદ્યુત્સુપર્ણાગ્નિવાતસ્ત-નિતોદધિદ્વીપદિક્કુમારાઃ
(૧૨) વ્યન્તરાઃકિન્નરકિમ્પુરૂષમહોરગગાન્ધર્વયક્ષ-રાક્ષસભૂતપિશાચાઃ
(૧૩) જ્યોતિષ્કાઃ સૂર્યાશ્ચન્દ્રમસો ગ્રહનક્ષત્રપ્રકીર્ણતારકાશ્ચ
(૧૪) મેરુપ્રદક્ષિણાનિત્યગતયો નૃલોકે
(૧૫) તત્કૃતઃ કાલવિભાગઃ
(૧૬) બહિરવસ્થિતાઃ
(૧૭) વૈમાનિકાઃ
(૧૮) કલ્પોપપન્નાઃ કલ્પાતીતાશ્ચ
(૧૯) ઉપર્યુપરિ
(૨૦) સૌધર્મૈશાનસાનત્કુમારમાહેન્દ્રબ્રહ્મલોકલાન્તકમહાશુક્ર-
સહસ્રારેષ્વાનતપ્રાણતયોરારણાચ્યુતયોર્નવસુ ગ્રૈવેયકેષુ વિજયવૈજયન્તજયન્તાપરાજિતેષુ સર્વાર્થસિદ્ધે ચ
(૨૧) સ્થિતિપ્રભાવસુખદ્યુતિલેશ્યાવિશુદ્ધીન્દ્રિયાવધિ-વિષયતોડધિકાઃ
(૨૨) ગતિશરીરપરિગ્રહાભિમાનતો હીનાઃ
(૨૩) પીતપદ્મશુક્લલેશ્યા દ્વિત્રિશેષેષુ
(૨૪) પ્રાગ્ગ્રૈવેયકેભ્યઃ કલ્પાઃ
(૨૫) બ્રહ્મલોકાલયા લોકાન્તિકાઃ
(૨૬) સારસ્વતાદિ ત્યવહ્નયરુણગર્દતોયતુષિતા-વ્યાબાધમરુતોડરિષ્ટાશ્ચ
(૨૭) વિજયાદિષુ દ્વિચરમાઃ
(૨૮) ઔપપાતિકમનુષ્યેભ્યઃ શેષાસ્તિર્યગ્યોનયઃ
(૨૯) સ્થિતિઃ
(૩૦) ભવનેષુ દક્ષિણાર્ધાધિપતીનાં પલ્યોપમમધ્યર્ધમ્
(૩૧) શેષાણાં પાદોને
(૩૨) અસુરેન્દ્રયોઃ સાગરોપમમધિકં ચ
(૩૩) સૌધર્માદિષુ યથાક્રમમ્
(૩૪) સાગરોપમે
(૩૫) અધિકે ચ
(૩૬) સપ્ત સાનત્કુમારે
(૩૭) વિશેષત્રિસપ્તદશૈકાદશત્રયોદશ પંચદશભિરધિકાનિ ચ
(૩૮) આરણાચ્યુતાદૂર્ધ્વમેકૈકેન નવસુ ગ્રૈવેયકેષુ વિજયાદિષુ સર્વાર્થસિદ્ધે ચ

jainuniversity.org
सर्व ज्ञानाय भवतु

(૩૯) અપરાપલ્યોપમમધિકં ચ
(૪૦) સાગરોપમે
(૪૧) અધિકે ચ
(૪૨) પરતઃપરતઃ પૂર્વાપૂર્વાનન્તરા
(૪૩) નારકાણાં ચ દ્વિતીયાદિષુ
(૪૪) દશવર્ષસહસ્રાણિ પ્રથમાયામ્
(૪૫) ભવનેષુ ચ
(૪૬) વ્યન્તરાણાં ચ
(૪૭) પરા પલ્યોપમમ્
(૪૮) જ્યોતિષ્કાણામધિકમ્
(૪૯) ગ્રહાણામેકમ્
(૫૦) નક્ષત્રાણામર્ધમ્
(૫૧) તારકાણાં ચતુર્ભાગઃ
(૫૨) જઘન્યા ત્વષ્ટભાગઃ
(૫૩) ચતુર્ભાગઃ શેષાણામ્

પંચમોઽધ્યાયઃ

(૧) અજીવકાયા ધર્માધર્માકાશપુદ્ગલાઃ
(૨) દ્રવ્યાણિ જીવાશ્ચ
(૩) નિત્યાવસ્થિતાન્યરુપાણિ
(૪) રુપિણઃ પુદ્ગલાઃ
(૫) આઽઽકાશાદેકદ્રવ્યાણિ
(૬) નિષ્ક્રિયાણિ ચ
(૭) અસંખ્યેયાઃ પ્રદેશા ધર્માધર્મયોઃ
(૮) જીવસ્ય ચ
(૯) આકાશસ્યાનન્તાઃ
(૧૦) સંખ્યેયાસંખ્યેયાશ્ચ પુદ્ગલાનામ્
(૧૧) નાણોઃ
(૧૨) લોકાકાશેઽવગાહઃ
(૧૩) ધર્માધર્મયોઃ કૃત્સ્ને
(૧૪) એકપ્રદેશાદિષુ ભાજ્યઃ પુદ્ગલાનામ્
(૧૫) અસંખ્યેયભાગાદિષુ જીવાનામ્
(૧૬) પ્રદેશસંહારવિસર્ગાભ્યાં પ્રદીપવત્
(૧૭) ગતિસ્થિત્યુપગ્રહો ધર્માધર્મયોરુપકારઃ
(૧૮) આકાશસ્યાવગાહઃ
(૧૯) શરીરવાઙ્મનઃ પ્રાણાપાનાઃ પુદ્ગલાનામ્
(૨૦) સુખદુઃખજીવિતમરણોપગ્રહાશ્ચ
(૨૧) પરસ્પરોપગ્રહો જીવાનામ્
(૨૨) વર્તના પરિણામઃ ક્રિયા પરત્વાપરત્વે ચ કાલસ્ય
(૨૩) સ્પર્શ રસગન્ધવર્ણવન્તઃ પુદ્ગલાઃ
(૨૪) શબ્દબન્ધસૌક્ષ્મ્યસ્થૌલ્યસંસ્થાનભેદતમશ્છાયા-તપોદ્યોતવન્તશ્ચ
(૨૫) અણવઃ સ્કન્ધાશ્ચ
(૨૬) સંઘાતભેદેભ્ય ઉત્પદ્યન્તે
(૨૭) ભેદાદણુઃ

jainuniversity.org
सर्व ज्ञानाय भवतु

(૨૮) ભેદસંઘાતાભ્યાં ચાક્ષુષાઃ
(૨૯) ઉત્પાદવ્યયધ્રૌવ્યયુક્તં સત્
(૩૦) તદ્ભાવાવ્યયં નિત્યમ્
(૩૧) અર્પિતાનર્પિતસિદ્ધેઃ
(૩૨) સ્નિગ્ધરુક્ષત્વાદ્ બન્ધઃ
(૩૩) ન જઘન્યગુણાનામ્
(૩૪) ગુણસામ્યે સદૃશાનામ્
(૩૫) દ્વયધિકાદિગુણાનાં તુ
(૩૬) બન્ધે સમાધિકૌ પારિણામિકૌ
(૩૭) ગુણપર્યાયવદ્ દ્રવ્યમ્
(૩૮) કાલશ્ચેત્યેકે
(૩૯) સોઽનન્તસમયઃ
(૪૦) દ્રવ્યાશ્રયા નિર્ગુણા ગુણાઃ
(૪૧) તદ્ભાવઃ પરિણામઃ
(૪૨) અનાદિરાદિમાંશ્ચ
(૪૩) રુપિષ્વાદિમાન્
(૪૪) યોગોપયોગૌ જીવેષુ

ષષ્ઠોઽધ્યાયઃ

(૧) કાયવાઙ્મનઃ કર્મયોગઃ
(૨) સ આસ્રવઃ
(૩) શુભઃ પુણ્યસ્ય
(૪) અશુભઃ પાપસ્ય
(૫) સકષાયાકષાયયોઃ સામ્પરાયિકેર્ય્યાપથયોઃ
(૬) અવ્રતકષાયેન્દ્રિયક્રિયાઃ પંચચતુઃપંચપંચવિંશતિસંખ્યાઃ પૂર્વસ્યભેદાઃ
(૭) તીવ્રમન્દજ્ઞાતાજ્ઞાતભાવવીર્ય્યાધિકરણવિશેષેભ્યસ્તદ્વિશેષઃ
(૮) અધિકરણં જીવાજીવાઃ
(૯) આદ્યં સંરમ્ભસમારમ્ભારમ્ભયોગકૃતકારિતાનુમતકષાય-વિશેષૈસ્ત્રિસ્ત્રિસ્ત્રિશ્ચતુશ્ચૈકશઃ
(૧૦) નિર્વર્તનાનિક્ષેપસંયોગનિસર્ગા દ્વિચતુર્દ્વિત્રિભેદાઃ પરમ્
(૧૧) તત્પ્રદોષનિહ્નવમાત્સર્યાન્તરાયાસાદનોપઘાતા જ્ઞાનદર્શનાવરણયોઃ
(૧૨) દુઃખશોકતાપાક્રન્દનવધપરિદેવનાન્યાત્મપરોભય-સ્થાન્યસદ્વેદ્યસ્ય
(૧૩) ભૂતવ્રત્યનુકમ્પા દાનં સરાગસંયમાદિયોગઃ ક્ષાન્તિઃ શૌચમિતિ સદ્વેદ્યસ્ય
(૧૪) કેવલિશ્રુતસંઘધર્મ દેવાવર્ણવાદો દર્શનમોહસ્ય
(૧૫) કષાયોદયાત્તીવ્રાત્મપરિણામશ્ચારિત્રમોહસ્ય
(૧૬) બહ્વારમ્ભપરિગ્રહત્વં ચ નારકસ્યાયુષઃ
(૧૭) માયા તૈર્યગ્યોનસ્ય
(૧૮) અલ્પારમ્ભપરિગ્રહત્વં સ્વભાવમાર્દવાર્જવં ચ માનુષસ્ય
(૧૯) નિઃશીલવ્રતત્વં ચ સર્વેષામ્
(૨૦) સરાગસંયમસંયમાસંયમાકામનિર્જરાબાલતપાંસિ દૈવસ્ય
(૨૧) યોગવક્રતા વિસંવાદનં ચાશુભસ્ય નામ્નઃ
(૨૨) વિપરીતં શુભસ્ય
(૨૩) દર્શનવિશુદ્ધિર્વિનયસંપન્નતાશીલવ્રતેષ્વનતિચારો ઙભીક્ષ્ણં જ્ઞાનોપયોગસંવેગૌ શક્તિતસ્ત્યાગતપસી સંઘસાધુસમાધિ વૈયાવૃત્યકરણમર્હદાચાર્ય બહુશ્રુતપ્રવચનભક્તિરાવશ્યકાપરિહાણિ-ર્માર્ગપ્રભાવના પ્રવચનવત્સલત્વમિતિ તીર્થકૃત્ત્વસ્ય

jainuniversity.org
સર્વ જ્ઞાનાય ભવતુ

(૨૪) પરાત્મનિન્દાપ્રશંસેસદસદ્ગુણાચ્છાદનોદ્ભાવને ચ નીચૈર્ગોત્રસ્ય
(૨૫) તદ્વિપર્યયો નીચૈર્વૃત્ત્યનુત્સેકૌ ચોત્તરસ્ય
(૨૬) વિઘ્નકરણમન્તરાયસ્ય

સપ્તમોઽધ્યાયઃ

(૧) હિંસાઽનૃતસ્તેયાબ્રહ્મપરિગ્રહેભ્યો વિરતિર્વ્રતમ્
(૨) દેશસર્વતોઽણુમહતી
(૩) તત્સ્થૈર્યાર્થં ભાવનાઃ પંચ પંચ
(૪) હિંસાદિષ્વિહામુત્ર ચાપાયાવદ્યદર્શનમ્
(૫) દુઃખમેવ વા
(૬) મૈત્રીપ્રમોદકારુણ્ય-માધ્યસ્થ્યાનિ સત્ત્વ-ગુણા-ધિકક્લિશ્યમાનાવિનયેષુ
(૭) જગત્કાયસ્વભાવૌ ચ સંવેગવૈરાગ્યાર્થમ્
(૮) પ્રમત્તયોગાત્પ્રાણવ્યપરોપણંહિંસા
(૯) અસદભિધાનમનૃતમ્
(૧૦) અદત્તાદાનંસ્તેયમ્
(૧૧) મૈથુનમબ્રહ્મ
(૧૨) મૂર્ચ્છા પરિગ્રહઃ
(૧૩) નિઃશલ્યો વ્રતી
(૧૪) અગાર્યનગારશ્ચ
(૧૫) અણુવ્રતોઽગારી
(૧૬) દિગ્દેશાનર્થદણ્ડવિરતિસામાયિકપૌષધોપવાસોપભોગ-પરિભોગાતિથિસંવિભાગવ્રતસંપન્નશ્ચ
(૧૭) મારણાન્તિકી સંલેખના જોષિતા
(૧૮) શંકાકાંક્ષાવિચિકિત્સાઽન્યદૃષ્ટિપ્રશંસાસંસ્તવાઃ સમ્યગ્દૃષ્ટેરતિચારાઃ
(૧૯) વ્રતશીલેષુ પંચ પંચ યથાક્રમમ્
(૨૦) બન્ધવધચ્છેદાતિભારારોપણાન્નપાનનિરોધાઃ
(૨૧) મિથ્યોપદેશરહસ્યાભ્યાખ્યાન કુટલેખક્રિયાન્યાસાપહારસાકારમન્ત્રભેદાઃ
(૨૨) સ્તેનપ્રયોગતદાહૃતાદાનવિરુદ્ધરાજ્યાતિક્રમહી-નાધિકમાનોન્માનપ્રતિરુપકવ્યવહારાઃ
(૨૩) પરવિવાહકરણેત્વરપરિગૃહીતાપરિગૃહીતાગમના-નંગક્રીડાતીવ્રકામાભિનિવેશાઃ
(૨૪) ક્ષેત્રવાસ્તુહિરણ્યસુવર્ણધનધાન્યદાસીદાસ-કુપ્યપ્રમાણાતિક્રમાઃ
(૨૫) ઊર્ધ્વાધસ્તિર્યગ્વ્યતિક્રમક્ષેત્રવૃદ્ધિસ્મૃત્યન્તર્ધાનાનિ
(૨૬) આનયનપ્રેષ્યપ્રયોગશબ્દરુપાનુપાતપુદ્ગલક્ષેપાઃ
(૨૭) કન્દર્પકૌકુચ્યમૌખર્યાસમીક્ષ્યાધિકરણોપ-ભોગાધિકત્વાનિ
(૨૮) યોગદુષ્પ્રણિધાનાનાદરસ્મૃત્યનુપસ્થાપનાનિ
(૨૯) અપ્રત્યવેક્ષિતાપ્રમાર્જિતોત્સર્ગાદાનનિક્ષેપસંસ્તારોપ-ક્રમણાનાદરસ્મૃત્યનુપસ્થાપનાનિ
(૩૦) સચિત્તસંબદ્ધસંમિશ્રાભિષવદુષ્પક્વાહારાઃ
(૩૧) સચિત્તનિક્ષેપપિધાનપરવ્યપદેશમાત્સર્યકાલાતિક્રમાઃ
(૩૨) જીવિતમરણાશંસામિત્રાનુરાગ સુખાનુબન્ધનિદાનકરણાનિ
(૩૩) અનુગ્રહાર્થં સ્વસ્યાતિસર્ગો દાનમ્
(૩૪) વિધિદ્રવ્યદાતૃપાત્રવિશેષાત્તદ્વિશેષઃ

અષ્ટમોઽધ્યાયઃ

(૧) મિથ્યાદર્શનાવિરતિ-પ્રમાદ-કષાય-યોગા બન્ધ હેતવઃ
(૨) સકષાયત્વાજ્જીવઃ કર્મણો યોગ્યાન્પુદ્ગલાનાદત્તે
(૩) સ બન્ધઃ
(૪) પ્રકૃતિસ્થિત્યનુભાવપ્રદેશાસ્તદ્વિધયઃ

jainuniversity.org
सर्व ज्ञानाय भवतु

(૫) આદ્યો જ્ઞાનદર્શનાવરણ વેદનીય મોહનીયાયુષ્ક નામ ગોત્રાન્તરાયાઃ
(૬) પંચનવદ્વ્યષ્ટાવિંશતિચતુર્દ્વિચત્વારિંશદ્દ્વિપંચભેદા યથાક્રમમ્
(૭) મત્યાદીનામ્
(૮) ચક્ષુરચક્ષુરવધિકેવલાનાં નિદ્રાનિદ્રાનિદ્રાપ્રચલા-પ્રચલાપ્રચલાસ્ત્યાનગૃદ્ધિવેદનીયાનિ ચ
(૯) સદસદ્વેદ્યે
(૧૦) દર્શનચારિત્રમોહનીય કષાયનોકષાયવેદનીયાખ્યાસ્ત્રિદ્વિષોડશનવભેદાઃ
સમ્યક્ત્વમિથ્યાત્વતદુભયાનિ કષાયનોકષાયાવનન્તાનુબન્ધ્ય-
પ્રત્યાખ્યાનપ્રત્યાખ્યાનાવરણસંજ્વલનવિકલ્પાશ્ચૈકશઃ ક્રોધમાનમાયાલોભાઃ
હાસ્યરત્યરતિશોકભયજુગુપ્સાસ્ત્રીપુંનપુંસકવેદાઃ
(૧૧) નારકતૈર્યગ્યોનમાનુષદૈવાનિ
(૧૨) ગતિજાતિશરીરાંગોપાંગ-નિર્માણબન્ધનસંઘાતસંસ્થાનસંહનન-સ્પર્શરસગન્ધવર્ણાનુપૂર્વ્ય-
ગુરૂલઘૂપઘાતપરાઘાતાતપોદ્યોતોચ્છ્વાસવિહાયોગતયઃ
પ્રત્યેકશરીરત્રસસુભગસુસ્વરશુભસૂક્ષ્મપર્યાપ્ત-સ્થિરાદેયયશાંસિ સેતરાણિ તીર્થકૃત્ત્વં ચ
(૧૩) ઉચ્ચૈનીર્ચૈશ્ચ
(૧૪) દાનાદીનામ્
(૧૫) આદિતસ્તિસૃણામન્તરાયસ્ય ચ ત્રિંશત્સાગરોપમકોટીકોટયઃ પરા સ્થિતિઃ
(૧૬) સપ્તતિર્મોહનીયસ્ય
(૧૭) નામગોત્રયોર્વિંશતિઃ
(૧૮) ત્રયસ્ત્રિંશત્સાગરોપમાણ્યાયુષ્કસ્ય
(૧૯) અપરા દ્વાદશમુહૂર્ત્તા વેદનીયસ્ય
(૨૦) નામગોત્રયોરષ્ટૌ
(૨૧) શેષાણામન્તર્મુહૂર્ત્તમ્
(૨૨) વિપાકોઽનુભાવઃ
(૨૩) સ યથાનામ્
(૨૪) તતશ્ચ નિર્જરા
(૨૫) નામપ્રત્યયાઃ સર્વતો યોગવિશેષાત્સૂક્ષ્મૈકક્ષેત્રાવગાઢસ્થિતાઃ સર્વાત્મપ્રદેશેષ્વનન્તાનન્તપ્રદેશાઃ
(૨૬) સદ્વેદ્ય-સમ્યક્ત્વ હાસ્ય રતિ પુરુષવેદ-શુભાયુ-ર્નામગોત્રાણિ પુણ્યમ્

નવમોઽધ્યાયઃ

(૧) આસ્રવનિરોધઃ સંવરઃ
(૨) સ ગુપ્તિસમિતિધર્માનુપ્રેક્ષાપરીષહજયચારિત્રૈઃ
(૩) તપસા નિર્જરા ચ
(૪) સમ્યગ્યોગનિગ્રહો ગુપ્તિઃ
(૫) ઇર્યાભાષૈષણાદાનનિક્ષેપોત્સર્ગાઃ સમિતયઃ
(૬) ઉત્તમઃ ક્ષમામાર્દવાર્જવશૌચસત્યસંયમ-તપસ્ત્યાગાકિંચન્યબ્રહ્મચર્યાણિ ધર્મઃ
(૭) અનિત્યાશરણસંસારૈકત્વાન્યત્વા શુચિત્વાસ્રવસંવરનિર્જરાલોકબોધિદુર્લભધર્મસ્વાખ્યાત-
તત્ત્વાનુચિન્તનમનુપ્રેક્ષાઃ
(૮) માર્ગાચ્યવનનિર્જરાર્થં પરિષોઢવ્યાઃ પરીષહાઃ
(૯) ક્ષુત્પિપાસાશીતોષ્ણદંશમશકનાગ્ન્યારતિસ્ત્રીચર્યાનિષદ્યા-
શય્યાઽઽક્રોશવધયાચનાઽલાભરોગતૃણસ્પર્શ મલસત્કારપુરસ્કારપ્રજ્ઞાઽજ્ઞાનાદર્શનાનિ
(૧૦) સૂક્ષ્મસંપરાયચ્છદ્મસ્થવીતરાગયોશ્ચતુર્દશ
(૧૧) એકાદશ જિને
(૧૨) બાદરસંપરાયે સર્વે
(૧૩) જ્ઞાનાવરણે પ્રજ્ઞાઽજ્ઞાને

jainuniversity.org
સર્વ જ્ઞાનાય ભવતુ

(૧૪) દર્શનમોહાન્તરાયયોરદર્શનાલાભૌ
(૧૫) ચારિત્રમોહે નાગ્ન્યારતિસ્ત્રીનિષદ્યાઽઽક્રોશ-યાચનાસત્કારપુરસ્કારાઃ
(૧૬) વેદનીયે શેષાઃ
(૧૭) એકાદયો ભાજ્યા યુગપદેકોનવિંશતેઃ
(૧૮) સામાયિકચ્છેદોપસ્થાપ્ય-પરિહારવિશુદ્ધિ-સૂક્ષ્મસંપરાય-યથાખ્યાતાનિ ચારિત્રમ્
(૧૯) અનશનાવમૌદર્ય વૃત્તિપરિસંખ્યાન રસપરિત્યાગ વિવિક્તશય્યાસન કાયક્લેશા બાહ્યંતપઃ
(૨૦) પ્રાયશ્ચિત વિનય વૈયાવૃત્ત્ય સ્વાધ્યાય વ્યુત્સર્ગધ્યાનાન્યુત્તરમ્
(૨૧) નવચતુર્દશપંચદ્વિભેદંયથાક્રમં પ્રાગ્ધ્યાનાત્
(૨૨) આલોચન પ્રતિક્રમણ તદુભય વિવેકવ્યુત્સર્ગ તપશ્છેદ પરિહારોપસ્થાપનાનિ
(૨૩) જ્ઞાનદર્શનચારિત્રોપચારાઃ
(૨૪) આચાર્યોપાધ્યાય તપસ્વિ શૈક્ષક ગ્લાનગણ કુલ સંઘ સાધુ સમનોજ્ઞાનામ્
(૨૫) વાચના પૃચ્છનાઽનુપ્રેક્ષા ઽઽમ્નાય ધર્મોપદેશાઃ
(૨૬) બાહ્યાભ્યન્તરોપધ્યોઃ
(૨૭) ઉત્તમસંહનનસ્યૈકાગ્રચિન્તાનિરોધો ધ્યાનમ્
(૨૮) આમુહૂર્તાત્
(૨૯) આર્ત્તરૌદ્રધર્મશુક્લાનિ
(૩૦) પરે મોક્ષ હેતૂ
(૩૧) આર્તમમનોજ્ઞાનાં સમ્પ્રયોગે તદ્વિપ્રયોગાય સ્મૃતિસમન્વાહારઃ
(૩૨) વેદનાયાશ્ચ
(૩૩) વિપરીતં મનોજ્ઞાનામ્
(૩૪) નિદાનં ચ
(૩૫) તદવિરતદેશવિરતપ્રમત્તસંયતાનામ્
(૩૬) હિંસા ઽનૃત સ્તેય વિષયસંરક્ષણેભ્યો રૌદ્રમવિરતદેશવિરતયોઃ
(૩૭) આજ્ઞાઽપાયવિપાક સંસ્થાનવિચયાય ધર્મ્મમપ્રમત્તસંયતસ્ય
(૩૮) ઉપશાન્તક્ષીણકષાયયોશ્ચ
(૩૯) શુક્લે ચાદ્યે
(૪૦) પરે કેવલિનઃ
(૪૧) પૃથક્ત્વૈકત્વવિતર્ક--સૂક્ષ્મક્રિયાઽપ્રતિપાતિ--વ્યુપરતક્રિયાનિવૃત્તીનિ
(૪૨) તત્ત્ર્યેકકાય યોગા યોગાનામ્
(૪૩) એકાશ્રયે સવિતર્કે પૂર્વે
(૪૪) અવિચારં દ્વિતીયમ્
(૪૫) વિતર્કઃ શ્રુતમ્
(૪૬) વિચારોઽર્થવ્યંજનયોગસંક્રાન્તિઃ
(૪૭) સમ્યગ્દૃષ્ટિ શ્રાવક વિરતા નન્ત વિયોજક દર્શન મોહક્ષપકોપશમકોપશાન્તમોહક્ષપક-ક્ષીણમોહ જિનાઃ ક્રમશોઽસંખ્યેયગુણનિર્જરાઃ
(૪૮) પુલાક બકુશ કુશીલ નિર્ગ્રન્થ સ્નાતકા નિર્ગ્રન્થાઃ
(૪૯) સંયમ શ્રુત પ્રતિસેવના તીર્થલિંગ લેશ્યોપપાત સ્થાનવિકલ્પતઃ સાધ્યાઃ

દશમોઽધ્યાયઃ

(૧) મોહક્ષયાદ્જ્ઞાનદર્શનાવરણાન્તરાયક્ષયાચ્ચ કેવલમ્
(૨) બન્ધહેત્વભાવનિર્જરાભ્યામ્
(૩) કૃત્સ્નકર્મક્ષયો મોક્ષઃ
(૪) ઔપશમિકાદિભવ્યત્વાભાવાચ્ચાન્યત્ર કેવલસમ્યક્ત્વજ્ઞાનદર્શનસિદ્ધત્વેભ્યઃ

jainuniversity.org
सर्वे ज्ञानाय भवतु

(૫) તદનન્તરમૂર્ધ્વં ગચ્છત્યાલોકાન્તાત્
(૬) પૂર્વપ્રયોગાદસંગત્વાદ્ બન્ધચ્છેદાત્તથાગતિપરિણામાચ્ચ તદ્ગતિઃ
(૭) ક્ષેત્ર કાલ ગતિ લિંગ તીર્થ ચારિત્ર પ્રત્યેકબુદ્ધબોધિત-જ્ઞાનાવગાહનાન્તર સંખ્યાલ્પબહુત્વતઃ સાધ્યાઃ

તત્ત્વાર્થ અન્ત્યકારિકા

એવં તત્ત્વપરિજ્ઞાનાદ્વિરક્તઃસ્યાત્મનો ભૃશમ્;
નિરાસ્રવત્વાચ્છિન્નાયાં, નવાયાં કર્મસન્તતૌ. ૧
પૂર્વાર્જિતંક્ષપયતો, યથોક્તૈઃ ક્ષયહેતુભિઃ;
સંસારબીજં કાર્ત્સ્ન્યેન, મોહનીયં પ્રહીયતે. ૨
તતોઽન્તરાયજ્ઞાનઘ્ન, દર્શન ઘ્નાન્યનન્તરમ્;
પ્રહીયન્તેઽસ્ય યુગપત્ ત્રીણિ કર્માણ્યશેષતઃ. ૩
ગર્ભસૂચ્યાંવિનષ્ટાયાં, યથા તાલો વિનશ્યતિ;
તથા કર્મક્ષયં યાતિ, મોહનીયે ક્ષયંગતે. ૪
તતઃ ક્ષીણચતુઃકર્મા, પ્રાપ્તોઽથાખ્યાતસંયમમ્;
બીજબન્ધનનિર્મુક્તઃ, સ્નાતકઃ પરમેશ્વરઃ. ૫
શેષકર્મફલાપેક્ષઃ, શુદ્ધો બુદ્ધો નિરામયઃ;
સર્વજ્ઞઃ સર્વદર્શી ચ, જિનો ભવતિ કેવલી. ૬
કૃત્સ્નકર્મક્ષયાદૂર્ધ્વ, નિર્વાણમધિગચ્છતિ;
યથા દગ્ધેન્ધનો વહ્નિ-ર્નિરુપાદાન સન્તતિઃ. ૭
દગ્ધે બીજે યથાઽત્યન્તં, પ્રાદુર્ભવતિનાઙ્કુરઃ;
કર્મબીજે તથા દગ્ધે, નારોહતિ ભવાઙ્કુરઃ. ૮
તદન્તરમેવોર્ધ્વ-માલોકાન્તાત્સ ગચ્છતિ;
પૂર્વપ્રયોગાસઙ્ગત્વ બન્ધચ્છેદોર્ધ્વગૌરવૈઃ. ૯
કુલાલચક્રે દોલાયા, મિષૌચાપિ યથેષ્યતે;
પૂર્વપ્રયોગાત્કર્મેહ, તથા સિદ્ધિગતિઃ સ્મૃતા. ૧૦
મૃલ્લેપસઙ્ગનિર્મોક્ષાદ્યથા દૃષ્ટાપ્સ્વલાબુનઃ;
કર્મસઙ્ગ વિનિર્મોક્ષાત્તથા સિદ્ધિગતિઃ સ્મૃતા. ૧૧
એરણ્ડયન્ત્રપેડાસુ, બન્ધચ્છેદાદ્યથા ગતિઃ;
કર્મબન્ધનવિચ્છેદાત્, સિદ્ધસ્યાપિ તથેષ્યતે. ૧૨
ઉર્ધ્વગૌરવધર્માણો, જીવા ઇતિ જિનોત્તમૈઃ;
અધોગૌરવધર્માણઃ, પુદ્ગલા ઇતિ નોદિતમ્. ૧૩
યથાઽધસ્તિર્યગૂર્ધ્વં ચ લોષ્ટવાય્વગ્નિવીતયઃ;
સ્વભાવતઃ પ્રવર્તન્તે તથોર્ધ્વંગતિરાત્મનામ્. ૧૪
અતસ્તુ ગતિવૈકૃત્યમેષાં યદુપલભ્યતે;
કર્મણઃ પ્રતિઘાતાચ્ચ, પ્રયોગાચ્ચ તદિષ્યતે. ૧૫
અધસ્તિર્યગથોર્ધ્વં ચ, જીવાનાં કર્મજાગતિઃ;
ઉર્ધ્વમેવ તુ તદ્ધર્માભવતિ ક્ષીણકર્મણામ્. ૧૬
દ્રવ્યસ્ય કર્મણોયદ્વદુત્પત્ત્યારમ્ભવીતયઃ;
સમંતથૈવ સિદ્ધસ્ય, ગતિમોક્ષ ભવક્ષયાઃ. ૧૭
ઉત્પત્તિશ્ચ વિનાશશ્ચ, પ્રકાશતમસોરિહ;
યુગપદ્ભવતો યદ્વત્, તથા નિર્વાણકર્મણોઃ. ૧૮
તન્વીમનોજ્ઞા સુરભિઃ, પુણ્યા પરમભાસ્વરા;
પ્રાગ્ભારાનામ વસુધા, લોકમૂર્ધ્નિ વ્યવસ્થિતા. ૧૯

Jainuniversity.org
સર્વ જ્ઞાનાય ભવતુ

નૃલોકતુલ્યવિષ્કંભા, સિતચ્છત્રનિભા શુભા;
ઉર્ધ્વં તસ્યાઃ ક્ષિતેઃ, સિદ્ધા લોકાન્તે સમવસ્થિતાઃ. ૨૦
તાદાત્મ્યાદુપયુક્તાસ્તે, કેવલ જ્ઞાનદર્શનૈઃ;
સમ્યક્ત્વસિદ્ધતાવસ્થા, હેત્વભાવાચ્ચ નિષ્ક્રિયા. ૨૧
તતોऽપ્યૂર્ધ્વં ગતિસ્તેષાં, કસ્માન્નાસ્તીતિચેન્મતિઃ;
ધર્માસ્તિકાયસ્યાભાવાત્સ હિ હેતુર્ગતેઃ પરઃ. ૨૨
સંસારવિષયાતીતં, મુક્તાનામવ્યયં સુખમ્;
અવ્યાબાધમિતિ પ્રોક્તં, પરમં પરમર્ષિભિઃ. ૨૩
સ્યાદેતદશરીરસ્ય, જન્તોર્નષ્ટાષ્ટકર્મણઃ;
કથં ભવતિમુક્તસ્ય, સુખમિત્યત્ર મે શૃણુ. ૨૪
લોકેચતુર્ષ્વિહાર્થેષુ, સુખશબ્દઃ પ્રયુજ્યતે;
વિષયેવેદનાऽભાવે, વિપાકેમોક્ષ એવ ચ. ૨૫
સુખોવહ્નિઃ સુખો વાયુર્વિષયેષ્વિહ કથ્યતે;
દુઃખાભાવે ચ પુરુષઃ, સુખિતોऽસ્મીતિ મન્યતે. ૨૬
પુણ્યકર્મ વિપાકાચ્ચ, સુખમિષ્ટેન્દ્રિયાર્થજમ્;
કર્મક્લેશવિમોક્ષાચ્ચ, મોક્ષે સુખમનુત્તરમ્. ૨૭
સુસ્વપ્નસુપ્તવત્કેચિદિચ્છન્તિ પરિનિર્વૃતિમ્;
તદયુક્તં કિયાવત્ત્વાત્સુખાનુશયતસ્તથા. ૨૮
શ્રમક્લામમદવ્યાધિમદનેભ્યશ્ચ સંભવાત્,
મોહોત્પત્તેર્વિપાકાચ્ચ દર્શનઘ્નસ્ય કર્મણઃ. ૨૯
લોકે તત્સદૃશોહ્યર્થઃ, કૃત્સ્નેऽપ્યન્યોનવિદ્યતે;
ઉપમીયેત તદ્યેન, તસ્માન્નિરુપમં સુખમ્. ૩૦
લિઙ્ગપ્રસિદ્ધેઃ પ્રામાણ્યાદનુમાનોપમાનયોઃ;
અત્યન્તં ચાપ્રસિદ્ધં તદ્યત્તેનાનુપમંસ્મૃતમ્. ૩૧
પ્રત્યક્ષં તદ્ભગવતામર્હતાં તૈશ્ચ ભાષિતમ્;
ગૃહ્યતેऽસ્તીત્યતઃ પ્રાજ્ઞૈર્નચ્છદ્મસ્થપરીક્ષયા. ૩૨

પ્રશસ્તિઃ

વાચક મુખ્યસ્ય શિવશ્રિયઃ પ્રકાશયશસઃ પ્રશિષ્યેણ;
શિષ્યેણ ઘોષનન્દિક્ષમણસ્યૈકાદશાઙ્ગવિદઃ. ૧
વાચનયા ચ મહાવાચક ક્ષમણમુણ્ડપાદશિષ્યસ્ય;
શિષ્યેણ વાચકાચાર્ય મૂલનામ્નઃ, પ્રથિતકીર્તેઃ. ૨
ન્યગ્રોધિકાપ્રસૂતેન, વિહરતા પુરવરે કુસુમનામ્નિ;
કૌભીષણિના સ્વાતિતનયેન, વાત્સીસુતેનાર્ધ્યમ્. ૩
અર્હદ્વચનં સમ્યગ્ગુરુક્રમેણાગતં સમુપધાર્ય;
દુઃખાર્તં ચ દુરાગમવિહતમતિં લોકમવલોક્ય. ૪
ઇદમુચ્ચૈર્નાગરવાચકેન સત્ત્વાનુકંપયા દૃબ્ધમ્;
તત્ત્વાર્થાધિગમાખ્યં સ્પષ્ટમુમાસ્વાતિના શાસ્ત્રમ્. ૫
યસ્તત્ત્વાર્થાધિગમાખ્યં જ્ઞાસ્યતિ ચ કરિષ્યતિ ચ તત્રોક્તમ્;
સોऽવ્યાબાધસુખાખ્યં પ્રાપ્સ્યત્યચિરેણ પરમાર્થમ્. ૬

jainuniversity.org